

A VÁNDORKERESKEDŐ

Kristó Lászlót mindenki Laci bácsinak szólította. Nagy mesélő volt az öreg. Családfáját Árpád vezérig visszavezette. Szerinte már az ük-üköregapjuk is vándorkereskedő volt. A honfoglaláskor valamelyik kazár törzsből csapódhattak a magyar sereghez. Végiglovagolták a menetelőket azt kiáltva, hogy „szablyát, kacagányt, díszes tarsolyt, tegezt és törhetetlen nyilvesszót a vitézeknek, hajfonathoz szalagot, fésűt, nyakba való gyöngysort, finom bőrből varrt topánkát a lányoknak, asszonyoknak”! Valahogy csak megélhettek a letelepedők között, mert, ahogy szaporodtak a telephelyeik, úgy nőtt a kereskedő őscalád száma, és minden jurtánál, majd hajléknál ott árulták a korral változó portékáikat.

Szomorú, hogy a család lassanként elapadt, és a huszonegyedik századra Laci bácsi már utód nélkül, maga kereskedett áruival. Kezdetben még kis teherautóval szaladgált, de ahogy csökkent a vásárlók száma, átrakodott egy oldalkocsis motorkerékpárra. Ehhez is hajtóanyag kellett, amelynek az utóbbi időben követhetetlenül változott az ára, de gyakran többbe került, mint az összes eladó holmija. Amikor találkoztam vele, már csak egy jókora kosaras kerékpárt tolt, amely úgy tele volt aggatva, minden haszontalansággal, hogy inkább hasonlított egy karneváli járgányhoz, mint fuvarozó eszközhöz. Kalapja szalagjába is golyóstollakat dugdosott, a biciklijét elől-hátul színes égőkkel világította meg, hogy messziről fölfigyeljenek rá, pedig már a rikácsoló hangjáról is úgy ismerték, mint a muzsikáló autót, amely különböző élelmiszereket kínálva szaladgált a városok utcáin.

Kisgyermekként, emberöltővel ezelőtt ismertem meg. Már a város másik negyedéből idehallatszott az áruinak kínálása:

— Bugyigumit, gatyamadzagot, cipőpertlit tessék! Dobozolva adom a kocsikenőcsöt. Táragy-gyökeret a gyulladásban lévő háziállatoknak. Székfűvirágot teának a nagymama torkára. Szijcukrot, mézcukrot a kisgyerekeknek. Sziksóból fehérítő mosósósdát a háziasszonyoknak. Remek borotvapengéim is vannak, Solingen acélból. Lábbelijére itt a finom *Schmoll* paszta, mert aki Kakaspasztát használ, cipője büdösebb a sz...nál!

Kisebb tereken megállt, ahol a környékeliek előszívárogtak, lassan körülvtették, nézegették a portékáit és válogattak.

— Jöjjön közelebb, szép kis Kied! — hívogatót egy fiatal nőt. — Szabad felhívnom becses figyelmét erre a remek szalmakalapra? Látom, gyönyörű, hófehér bőrét, amelyet védeni kell a meleg, nyári napsugaraktól. Egész finom orcáját beárnyékolja. Szőke fűrtjeihez jól állna ez a halványkék bársonyszalag, amelyet tincsei közé fonva kiemelné szépségét. Szinte ingyen adom önnek. Én öt pengőért vettem, de magáskának négyért odaadom. Micsoda szerencsés, elbűvölt engem, és inkább lemondok a gyér haszonról, csak felejthetlenné tegyem emlékét.

A lány még turkált egy darabig a csecsebecsék között, azután kezdett eloldalogni.

— Hová rohan ily frissen! Arcának vöröslő pattanásaira tudok egy csodaszert, amelyet Németországból hoztak. Ha bekeni vele, a ragyák néhány kezelés után elmúlnak.

A lány ekkor gyorsítani kezdte lépeit.

— Várjon már! A nyakán az a nagy, fekete, szőrös bibircsók úgy lóg, mint láncon a medál. Ebben a téglalyban olyan kenőcs van, amelyet döglött békából készített egy javasasszony. Háromszor körbekanyarítja vele, elmondja hozzá a népi mondókát, amelyet egy iskátulyában felírva adok hozzá, és huss, oda a pocsék gümő!

A lány menekülése során már aligha hallotta Laci bácsi utolsó szavait, miközben záporozó könnyeivel küszködött. A nézelődők darabig még hahotázva turkáltak az áruk között, de nem vásároltak.

— Csupa bővli, hitvány portéka! — méltatta egy férfi. — Olyan selejt holmik, amit a bazárban nem tudott a kereskedő eladni, és ennek a szerencsétlennek utána dobta! — kiabálta egy természetes asszonyosság.

Utoljára egy csámpás vénasszony maradt, aki eddig nem szólt és nem is nyúlt az áru után. Darabig egymást nézték a vándorkereskedővel, aki közben szétzilált holmiját visszarakta egy jókora fadobozba, majd dohogva indulni készült, amikor a banya megszólalt:

— Hallja-e, az a baj, hogy magának nem jó a beszéde.

— No, csak! Mit hallok? Nem is válogatott, és nem is vett, de kritizál. Mit ért maga a kereskedelemhez?

— Ahhoz nem sokat, de azt hallottam, hogy előbb agyba-főbe dicséri a kislány szépségét, majd amikor nem vásárol, mert nincs pénze, kezdi ócsárolni, és úgy elriasztja, hogy azóta talán már a városból is kifutott.

— Maga mit tett volna?

— Adok egy ajánlatot, hogy ne menjen el üres kézzel. Megtelt az árnyékszék gödre az udvarban. Hordja ki a kertbe a földet megtérágyázni. Fizetek érte. Kap egy maradék tegnapi jó bablevest, még szalonnabőrt is főztem bele, igen tápláló. Meglesz a vacsorája. Nem mondhatja, hogy éhen távozott innen.

— Eridj, te vén szipirtó! — lázadt Laci bácsi, és tenyerével feléje suhintott, de a vénasszony fürgén elfutott.

Beült a berregőjébe és továbbállt, jobb lehetőségek után hajszolva öreg masináját.

Évekig nem láttam őt. Ifjú házas voltam, amikor ismét föltűnt. Nem sokat változott, csupán csöndesedett, de valahonnan szerzett egy tehéntülökből faragott kürtöt, és amikor megállt árulni, azt fújta, hogy összeterelje a környék érdeklődőit.

— Tessék, tessék közelebb állni, lehet az áruból üzletet csinálni! — hívogatta nyájasan a körülállókat.

— Mi a fölhozatala — firtatta egy legény.

— Temérdek előkelő portékám van. Nézze, fiatalúr, itt van ez a modern villamos borotva, de kiváló zsebrádióval is szolgálhatok. Hölgyem, ne menjen el ön sem választás nélkül. Nylon harisnya, műanyag esőköpeny, elektromos fogkefe és hajszárító, szőrgyalu az intim helyekhez, egy csomagban kilenc színben csókálló rúzs... Jaj kedveseim, egy szuszra mindezt fölajánlani, már ez is remek ajánlék önöknek... Hallja kislány, ne babrálja azt a dobozt, hanem vegye meg, tele van remek bokafixszel.

— Nézd már ezt a vén tökéletlent! — így a báméskodó legény a barátjához. — Kár, hogy nincs tojás, vagy rothadt paradicsom, hogy megdobáljuk.

— De van göröngy! — hörögte a koma, és fölragadott néhányat az utca sarából, majd elkezdte az öreg árust dobálni.

Barátja is követte és hangos röhögéssel üdvözölték, ha a vándorárust eltalálták.

— Milyen világot élünk? — fakadt ki Laci bácsi. — Volt nektek apátok, anyátok, aki megtanított volna benneteket az idősek tiszteltetére? Kik vagytok ti, gonosz emberek?

Közben a kereskedő gyorsan összekapkodta mutatóban kirakott portékáit, és ahogy jött, gyorsan távozott. Elgondolkodtam.

Igaza van az öregnek. Kik vagyunk mi? Mit tettünk másokért, vagy magunkért, hogy ide jutott ez a pusztulásra kész világ? Keserű gondolatok között ballagtam hazafelé. Eszembe jutott, hogy fölnevettük gyermekeinket, akik szétszóródtak a világban, egyik-másik unokánkat alig látjuk. Mindenki éli a maga rohanó világát, és ahogy magamra tekintek, évtizedek óta viselt, avított ruháimban semmivel sem vagyok különb, mint ez a portékacsavargó vénember.

A téren sorakoztak a hatalmas áruházak, teletömve áttekinthetetlen mennyiségű áruval, amelynek egyik fele éppen olyan bőví, mint Laci bácsi lomjai, másik fele elérhetetlen, csupán a gazdagok nagyravágyó, kivagy, fonák ízlését szolgálják ki. Ma még itt virít az egész gigabazár, de éjszaka szorgos munkáskezek filléreket keresve vele, az egészet lecserélik, átadják a leértékelt áruk boltjainak, ahol a senki nevű, garason élő szétgurkálják és boldogok, ha találnak közöttük valami olyat, amelyhez másként sohasem jutottak volna hozzá, de mikorra hazaviszik, már annyit sem ér, amennyit kiadtak érte. Az bizonyos, hogy a temetésnél sem a gazdag, sem a szegény feje alá nem tesznek belőle egy fikarsznyt sem. Negyed század múlva már a szegény sírját szétúrják és mást temetnek belé, néhány évszázad és a harácsoló emlékoszló is kidől. Óriás betonvárost építenek fölé.

Elhagyva a főteret, tovább ballagtam a villanegyedben, ahol térfelügyelő kamerák, hatalmas, komor falak, óriás fák övezte luxus-épületeket kerülgettem. Bentről vidám gyerekzsivaj hallatszott, és semmit locsogó hullámok között lubickolt a vendégserg. Némelyik kapunyílásban őr állt és morcosan figyelte, szemetelek, vagy fényképezni akarok-e?

„Istenem, hogyan kerültem ide?” — faggattam magamat. — „Vajon a Föld nevű bolygón járok-e még, vagy már önkívületben kirepültem egy úrbéli égitestre, amelyiken nem is Emberek, csupán azokhoz hasonló lények élnek?”

Kocogni kezdtem. A réten túl tetűházak és koszviskók girbegörbe szűk utcákat formáló külvárosi nyomorúságába jutottam.

— Eltévedtem — magyaráztam magamnak a fura helyzetet —, amely a nagy civilizációs léptékbeli különbség föloldhatatlan helyzetből adódhat. Mindegy, majdcsak hazakeveredek.

A vén idő botorkált velem és különös neszezést hallva, mintha lábak csoszogtak volna mögöttem a porban, de a lépteik zaja elnyelődött. Hátranéztem. Jöttek utánam. Mindféle emberek.

„Körmenet-e ez, vagy tüntetés? — morfondíroztam.

Különös, hogy a lábam már nem éreztem. Nem tudtam eldönteni, hogy azok visznek-e, vagy már nem is a földön járok? Amikor utolértek, örömmel láttam, hogy nem lehet nagyobb baj, hiszen mellettük ott követi őket Laci bácsi, a valaha kerékpárnak gyártott, de vándorkereskedésre átalakított kétkerekűjével és most is kiabál:

— Emberek, hova sietnek? Nem gyászmenet ez, hogy minél hamarabb túl legyünk a gyötrelmes temetésen! Nézzék meg, itt vannak a legújabb finom áruim. Házilag beültethető műanyag szemlencse, amely sötétedéskor maga gerjeszt belső fényt a biztos látáshoz. Tényérben elférő telefon, amellyel már műgyereket is lehet gyártani. Hízékonyaknak biztonsági nyakperec, amely önműködően elszorítja a nyelőcsövét, amikor a kelleténél több kalóriát akar fölfalni az ingyen csemegénekből...

— Vállról indítható rakéta van? — kiabálta oda az egyik útitárs.

— Önnek uram adok, ha nem kér hozzá atomtöltetet, mert azt nem árulok, mivel a járgányomon nincs sugárvédelem.

— Mennyiért adja azt a karcsúsító nyakláncot, vagy mit? — kérdezte egy nő.

— Magácskának, drágám potom harmincezerért. De hitelkártyával nem fizethet, csak készpénzzel, mert nem vagyok én egy bank...

— Megbolondult, vénember! Interneten feleannyiért megkérhetem és másnap már futár szállítja.

BOZSÉR ZSOLT | A VÁNDORKERESKEDŐ

— Szedjük el a tróger motyóját — kiabálta egy kigyúrt, középkorú férfi. — Az út végén már úgysem lesz szüksége semmire.

Többen nekilódultak. Fellökték a járgányát, kinyitogatták a kosarait, majd csalódottan félredobták.

— Nincs ennek semmije, még a zsebe is üres, csak piszokkal van teli! — rikoltotta világgá valamelyik fosztogató.

Amikor körülötte fölsozlott a rögtönzött alakult banda és látam, ahogy Laci bácsi a fura jármű összetaposott kerekeit kiegyengeti, fölrajka rá a kosarakat, megsajnáltam. Odaléptem és segítettem az öregnek.

— Jöjjön nyugodtan, ne is törődjön ezzel a szemét népséggel.

— Hogy beszélhet így a leendő vevőimről? Ha meghallják, többé nem vásárolnak tőlem, és még magát is összeverik.

Együtt ballagtunk tovább egy darabig, amíg a kereskedő valamennyire összeszedte magát és átvette a kerékpárt. Egy kanyar után ismeretlen táj bontakozott ki előttünk. Az út egy kapuhoz vezetett. Az emberfalka elcsöndesedett. Olyan szelídekké váltak, mint párázás után a vízbe zuhanó kérészek, pedig csupán egy küszöbön kellett áthaladniuk.

— Látja, Laci bácsi — vigasztaltam az öreget —, minden megváltozik odaát. Hallja a hívogató zenét? Alighanem orgona szól. Ott már nem kell dolgoznia, hiszen akik oda bekerülnek, nem vásárolnak, és végre maga is megpihenhet.

— No, én oda nem lépek be! — üvöltötte morcosan.

Megfordította a biciklijét és szemben az emberárral megindult visszafelé.

— Amíg világ a világ, semmilyen menhelyre nem megyek. Én vándorkereskedő vagyok, arra születtem, hogy adok-veszek.

Ne fordulj vissza!

Az út végénél tovább
már úgysem juthatsz!

Távolodott. Még láttam, hogy megáll egy fánál és leszedi róla a gesztenyét. Valahogy tüzet csíhol és egy eldobott, rossz kotlában megsüti, majd ahogy bandukol, tovább kiabál:

— Itt ropog, itt pattog! Friss meleg a maróni!!